

Καταγραφή, αξιοποίηση και διάσωση τοπικών ποικιλιών φυλλοβόλων οπωροφόρων δέντρων

Οι τοπικές ποικιλίες περιέχουν μοναδική συστάδα γονιδίων που διασφαλίζουν τα χαρακτηριστικά της προσαρμοστικότητας και της παραγωγικότητας και είναι απαραίτητο πρωταρχικό υλικό για τη δημιουργία νέων ποικιλιών. Η διάσωσή τους έχει τεράστια σημασία για την επίτευξη αιφορικής παραγωγής και την ασφάλεια της παραγωγής τροφίμων για τις επόμενες γενεές.

Το Τμήμα Φυλλοβόλων Οπωροφόρων Δένδρων (ΤΦΟΔ) του ΕΛΓΟ - ΔΗΜΗΤΡΑ διατηρεί συλλογές γενετικού υλικού, εμπορικών κυρίως ποικιλιών και υποκειμένων των κυριότερων ειδών φυλλοβόλων οπωροφόρων. Πρόσφατα στο ΤΦΟΔ πραγματοποιείται το έργο με το ακρωνύμιο «FruiTrees2Safegaurd» και τίτλο «Ανάπτυξη της δενδροκομίας φυλλοβόλων οπωροφόρων δένδρων με τη διατήρηση και οργάνωση της τράπεζας γενετικού υλικού, τη δημιουργία μπτρικών φυτειών και την αξιολόγηση, αξιοποίηση και βελτίωση τοπικών και ξενικών ποικιλιών», του οποίου σημαντική δράση είναι η καταγραφή τοπικών ποικιλιών, η εγκατάστασή τους στο ΤΦΟΔ, ο γενετικός και βιοχημικός χαρακτηρισμός τους καθώς και η μελέτη της ανθεκτικότητάς τους σε σημαντικές ασθένειες.

Το «FruiTrees2Safegaurd» πραγματοποιείται στο πλαίσιο της δράσης Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ και συγχρηματοδοτείται

από την Ευρωπαϊκή Ένωση και Εθνικούς Πόρους μέσω του Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία (ΕΠΑνΕΚ). Συμμετέχουν σε αυτό εκτός από το ΤΦΟΔ (συντονιστής), το Εργ. Φυτοπαθολογίας, του Τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ, το Ινστιτούτο Εφαρμοσμένων Βιοεπιστημών του ΕΚΕΤΑ, το Δίκτυο Ελληνικών Κονσερβοποιών Φρούτων ΑΕ και τα Φυτώρια Τσεμελή.

Στα πλαίσια του έργου επιπλέον πραγματοποιούνται: i) έλεγχος της φυτοϋγείας, εξυγίανση και δημιουργία προβασικών και μπτρικών φυτειών, ii) αξιολόγηση 134 νέων ξενικών ποικιλιών ροδακινιάς, νεκταρινιάς, κερασιάς, μπλιάς και αχλαδιάς και προσδιορισμός γενοτύπων βιομηχανικού ροδάκινου με αξιολογικά χαρακτηριστικά και iii) ανάπτυξη μοριακών λειτουργικών δεικτών, γονιδιωματικές αναλύσεις υποβοήθηση προγραμμάτων γενετικής βελτίωσης.

Τα έτη 2018, 2019 και 2020 πραγματοποιήθηκαν εξερευνητικές αποστολές σε **37 περιοχές της Ελλάδας (νησιά Ικαρία, Λέσβο, Σάμο, Χίο, Σκόπελο και Κρήτη καθώς και Βόλο, Γρεβενά, Σέρρες, Καστοριά, Αριδαία και Ημαθία)**. Στο πλαίσιο της έρευνας προηγήθηκαν επαφές με τοπικούς γεωπόνους και φορείς και μετά έγινε επιτόπια έρευνα.

Φωτ. 1 - Εγκατάσταση τοπικών ποικιλιών στον οπωρώνα

Φωτ. 2 - Βερυκοκιά ποικιλία "Καΐσι Ικαρίας"

Κατά τη διάρκεια της έρευνας πραγματοποιήθηκαν φωτογραφίες δένδρων και καρπών καθώς και συλλογή ιστορικών στοιχείων μετά από συζήτηση με κατοίκους της περιοχής. Η καταγραφή μίας ποικιλίας γινόταν μόνο όταν υπήρχε αναφορά πως πρόκειται για τουλάχιστον δύο γενιές που καλλιεργούνταν στην περιοχή. Έγινε καταγραφή φαινοτυπικών χαρακτηριστικών φύλλων, βλαστών και καρπών.

Ακολούθησε εγκατάσταση των τοπικών ποικιλιών στο ΤΦΟΔ και αργότερα αφού αναπτύχθηκαν τα δενδρύλλια μελέτη της ανθεκτικότητάς ποικιλιών μπλιάς στο φουζικλάδιο, ροδακινιάς και κερασιάς στην μονίλια και αχλαδιάς στο βακτηριακό κάψιμο.

Βρέθηκαν και καταγράφηκαν περισσότερες από 300 τοπικές/παιαίες ποικιλίες από 12 είδη φυλλοβόλων οπωροφόρων δένδρων. Για τις περισσότερες ποικιλίες υπάρχει μεγάλος ο κίνδυνος να χαθούν. Εντυπωσιακό ήταν πως οι τοπικές ποικιλίες που βρέθηκαν, συνήθως καλλιεργούνται ή βρίσκονται σε αυλές ή οπωρώνες χωρίς τη χρήση φυτοπροστατευτικών σκευασμάτων ή και άρδευσης, γεγονός που υποδηλώνει την προσαρμοστικότητά τους στις τοπικές περιβαλλοντικές συνθήκες.

Όλες οι ποικιλίες που έχουν συλλεχθεί έχουν πολλαπλασιαστεί και εγκατασταθεί στους οπωρώνες του ΤΦΟΔ (φωτ. 1). Επιπλέον οι τοπικές ποικιλίες αχλαδιάς έχουν εγκατασταθεί σε

οπωρώνα στην Αλεξάνδρεια Ημαθίας, με σκοπό τη μελέτη της ανθεκτικότητάς τους στο βακτηριακό κάψιμο.

Παρακάτω στον πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα καταγραφής τοπικών ποικιλιών από εξερευνητική αποστολή που έγινε πρόσφατα (15-21/6/2020) σε Σάμο, Ικαρία (φωτ. 2) και Χίο (φωτ. 3).

Φωτ. 3 - Αμυγδαλιά ποικιλία "Βουλάτο ή Χιώτικο"

	Σάμο (28 ποικιλίες)	Ικαρία (28 ποικιλίες)	Χίο (18 ποικιλίες)
Αχλαδιές	Κανατάκια, Κούλμη, Κούμλα, Λυμπέργιο, Μαργαρίτης, Μλάκη, Μοσκαχλάδα, Νεραχλάδα, Τουρκαχλάδα ή Χονδραχλάδη	Θρυπάλα, Κοντούλα Ικαρίας, Κορίθι, Κούμουλο, Κρυστάλι Ικαρίας, Λιβέλειο, Μανιάτικο, Μοσχαπιδιά Ικαρίας, Νεράπιδο, Ράλικο, Σακκαράπιδο, Στραβοράδι	Ανάλατο, Αυγουσιάτικο Χίου, Κοντούλες Μεστά, Κρυστάλια Μεστά, Μουσίνες
Μπλιές	Ξινομπλιά κόκκινη, Ξινόμπλο μεγάλο λευκό, Ξινόμπλο μικρό λευκό, Πεντάγωνο, Χαμομπλιά	Ικαρίας μπλιά, Φυρίκι	Μεστά Χίου και Φυρίκη Ελάτας
Κερασιές	Βύσσινο Σάμου, Πετροκέρασο Σάμου, Σάμου κόκκινη, Σάμου μαύρη ψιλή	Βυσσινοκερασιά, - Ψιλό Ικαρίας, Πετροκέρασο	
Ροδακινιές	Σουρλιώτικη, Μαγιάτικο, Μαστοί της Αφροδίτης, Πανδρόσου	Μικρός γιαρμάς (ροδάκινο Ιουλίου), Πετροροδάκινο	
Βερικοκιές	Αγίου Κωνσταντίνου, Σαρταλούδια, Υδρούσας	Καΐσι Ικαρίας, Σαρταλούδια	Ζεσταλουδιά ή Ζαρταλούδια
Δαμασκινιές	Κορόμπλο κόκκινο, -Τζαρτζαλούδια Σάμου, Ρίκια	Αγ. Δημήτριος, Νεράμπουλο κίτρινο, Νεράμπουλο κόκκινο, Πασβάνη, Τζάνερο κόκκινο	Κορόμπλο Ν. Μονής, Νεράγκουλα Χίου, Ρεγκλότα Χίου
Αμυγδαλιές		Καραπέτη αμύγδαλο, Καταφύγη αμύγδαλο, Ροδακινάτο	Αγιοργήτικο, Βουλάτο ή Χιώτικο Αφράτο, Κατσούνατη, Πικραμύγδαλο αφράτο, Πικραμύγδαλο σιδεράτο, Σιδερένιο γλυκό, Τσικνίδικο

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν αναλύσεις για την εύρεση σημαντικών ιώσεων και ιοειδών σε διαφορετικά δένδρα των τοπικών ποικιλιών «Καΐσι Ικαρίας», «Μαύρα Σκοπέλου», «Αυγάτη» και «Ξινή» Σκοπέλου και τα αποτελέσματα έδειξαν πως μεγάλος αριθμός των δένδρων ήταν ιωμένα. Όμως βρέθηκαν ορισμένα δένδρα απαλλαγμένα από ιούς στα οποία επαναλαμβάνονται οι φυτοπαθολογικές αναλύσεις και πρόκειται να συλλεχθεί πολλαπλασιαστικό υλικό και διατηρηθεί σε δικτυοκήπιο στο ΤΦΟΔ.

Δεν βρέθηκε «καθαρό» πολλαπλασιαστικό υλικό από την ποικιλία δαμασκινιάς «Αυγάτη» στη Σκόπελο και για το λόγο αυτό

στάλθηκε για θερμοθεραπεία σε ερευνητικό κέντρο της Ολλανδίας.

Για περισσότερες πληροφορίες για το έργο «FruitTrees2SafeGuard» μπορείτε να επισκεφτείτε την ιστοσελίδα <https://pomologyinstitute.gr/fruit-trees-two-safeguard>

Πληροφορίες: Δρ Δρογούδη Παυλίνα, Τμήμα Φυλλοβόλων Οπωροφόρων Δέντρων Νάουσας τηλέφωνο 23320 41548, email: nagrefpi@otenet.gr